

INSTRUKCYA

OD KONGRESSU DANA,

Do rewizyi Prowentów wszystkich iakiegokolwiek bądź Fundacyi Duchowney względem uczynienia potym rozdziału Subsidii Charitativi w Koronie co do obóyga obrządku dla postanowionych Dekanalnych i Konsystorskich Luźtratorów w Warszawie Dnia 21.

Miesiąca Września Roku 1775.

KIEDY przez świeżą Konstytucyą na Duchowieństwo Kraiowe włożona jest kwota 600000. Złł. *titulo subsidii Charitativi*, i nieuchronną jest przyciśnione potrzebą, żeby oneż do skarbu Rzeczypospolitey wносиło, idzie też zatytn koniecznie, aby Rządcy tego Duchowieństwa po Dyecezyach za wolą i zezwoleniem Stolicy Apostolskiej zaradzili, żeby ta danina przynajmniey równym podziałem nie tak ciężką wypadła, a gdy do tego końca inaczey trafić niepodobna, iak przez rewidowanie wszelkich i pod iakimkolwiek bądź tytułem mianowanych dochodów, należy wydać na to iak naydokładnieyszą instrukcyą, i w ten następujący sposób.

I. Przy obwieszczeniu tey instrukcyi daney od Kongressu, i rozestaniu oneyże na wszystkie gdzie należy mieysca swych Dyecezyi JJ. WW. Ichmć XX. Arcybiskupi i Biskupi obóyga obrządku ieżeliby ieszcze sądzili dla większego objaśnienia co przydać, bez odmiany iednak rzeczy w nich się zaydujących, uczynić to mogą, podług swego upodobania.

II. Na tym fundamencie ułożenia kongressu. Po takim odebrany obwieszczeniu Dziekani mieyscowi do wszystkich Kościołów Parafialnych, a w nich do wszelkich mieysc i fundacyi pod iakimkolwiek bądź imieniem i tytułem, byle nie z iakimżn wypraszanych, dochody duchowne posiadających, i za takie z prawa kościelnego miane, wydadzą względem tego *innotescenciales* z wyznaczeniem czasu do gotowości każdemu iak niżej, nawet do Dóbr Biskupich, Opackich, Zakonnych, i innych tym podobnych, chociażby pryncypalne mieysce do których należą winney zstaydowało się Dyecezyi, zgola wszystkich majątków duchownych w swym Dekanacie leżących; i zwołają swych Kapłanów sposobem iak na Kongregacyą Dekanalną na mieysca podług zwyczaju *ex turno* teraz przypadające, gdzie starać się będą rzeczy sobie zlecone iak można nayprędzey przeyrzeć i zrobić, a ieżeliby na nich dłużej koniecznie bawić mieli, iak pospolicie na innych Kongregacyach, tedy to się stać ma bez naymnieyszego ciężaru dla Plebanów, u których się to zebranie odprawuie, i bez dania okazyi iakowego wydatku, oraz żeby przez oddalenie się takowe Kapłanów, Kościoły ich w niczym niecierpiały.

III. Do XX. Dekanalnych przybędzie wszędzie po Dekanatach wyznaczona osoba z Zakonnych od J. W. Jmci X. Nuncyusza, a Kongregacya też ta obierze z między siebie iednego nayzdatnieyszego, i rzeczy Dekanalnych dobrze wiadomego, a nawet Dziekan gdyby był słaby, albo innemi prawemi przeszkodami wcale zatrudniony, mieć ma wolność dopraszania się Kongregacyi o obranie innego co do tego razu na swoje mieysce.

IV. Te trzy osoby przysięgę wykonają podług następującej formy: „Ja NN. „ przysięgam i przyrzekam w obecności Naywyższego, iż włożony na mnie obowiązek examinowania wszystkich iakiegokolwiek więc bądź intrat Duchownych gatunku, i rewidowania wsi, lub wszelakich dóbr onychże, podług daney instrukcyi wiernie i podług sumnienia sprawię, żadnym się faworem, ani przyiaźnią, lub nienawiścią nieuwodząc; oraz wszystkie rzeczy do tego należące, czyli z podania, czyli z prywatney wiadomości zafiągnione, przez nayściśleysze i nayprawiedliwsze roztrząśnienie dopilnuję, i nic co do naymnieyszey okoliczności, ile ze mnie będzie uchybić starać się niezaniebdam, tak mi pomoż Panie Boże i ta S. iego Ewangelia. „

V. Każdy iuż prześtrzeżony Pleban, Kommendarz lub inny pod iakimkolwiek imieniem stały, lub tylko do pewnego czasu *Beneficjatus*, poda na czas sobie na-

znaczony według przyłączonej formy do niniejszej instrukcji, odpowiedź w poślanych sobie gołych tabellach, na wszystkie wyrażone pytania i artykuły, z wypisaniem w nich proveniencji ze trzech lat, a to z każdego roku osobno, które zebrane w jedną kwotę, podzielić trzeba na trzy części, i takowa trzecia część oznaczyć ma przez kompensowanie jednego roku z drugim, roczny każdego *Beneficii* prowent, a żeby z tylu lat, iak rzeczono Regestra produkować niemógł, ma się w tey mierze taki uczynić rachunek, iakby się miejsce to podług każdej okolicy i zwyczaju w arendę puszczało, wyciągnąć intratę, lub z wysiewu, lub z pańszczyzny, i innych wszelakich artykułów i dochodów. Rzeczy zaś wszystkie nie a nie nieopuścić w takowej percepcie według zwyczaju i ceny każdego kraju, i okolicy, oraz według sposobu ich gospodarowania wyraża, i na pieniądze otaxują, ponieważ nie wszędzie, ani jedna cena, ani jeden sposób gospodarowania. Przy intratach trzeba też wymienić które są pewne, a które wątpliwe, które bezsporne, a które pod processem, ale to nie odciągając od ogólnej summy percepty, tylko osobno to konnotując. Cóż Luźtratorowie Dekanalni powinni z tych wszystkich podanych dochodów informacyi potrzebnych Tabelle zrobić, i wszystko porządnie, i iak naydokładniey podsumować tak co do kwot szczegulniejszych, iako i ogólnych, żeby łatwiey było w Konfystorzach i na Kongressie w Warszawie rzeczy dochodzić.

V I. Przy takowych rocznych intrat spisanu ten się daley powinien zachować sposób, aby osobno wydatki na swoim także miejscu ponotowane zostały, i z tych takowe tylko, które właściwie są gruntowe, albo potrzebne koniecznie około Kościołów, i które koniecznie dla zebrania tych intrat, i dla tych Kościołów czynione być muszą, oraz publiczne opłacanie kontrybucyi i danin iakichkolwiek, na przykład: Sepów dla Starostów &c. Można także nakonnotować gdzie grodównie, dawniey zaciągnięte długi na potrzeby iakich miejsc i przypadające od nich prowizye.

VII. Czykolwiek zaś bądź wioski i dobra tak Zakonnego Duchowieństwa, iak i Świeckiego, i wszelkiey dostojności osób na miejscu zwiedzone, i ich intraty podług namienionych podanych punktów spisane być mają, to samo ma się rozumieć o Plebaniach i Beneficyach, któreby osobne do swych fundacyi miały przywiązane wioski, lub tymże podobne folwarki, ponieważ inni tych nie mający, podać tylko na Kongregacyą Dekanalną swe intraty powinni, a przeto ani Luźtratorowie do nich zieżdżać. Ale w miejscach rzeczonych iak wyżey, Wsi lub Folwarków, ci trzy mianowani Luźtratorowie, mają być od Possefforów od początku aż do końca rewizyi opatrywani i żywieni, którzy też ile tylko rzecz pozwoli iak naykróciey tam się zabawią, pod furową karą *à suis respectivis Loci Ordinariis*, gdyby inaczej uczynili.

VIII. W których okolicach i Dyecezyach pomieszane są obrządki Grecko-Uńicki z Łacińskim, *Illrmi respectivi Loci Ordinarii* zniosą się z sobą, i komunikować sobie będą liczbę Dekanatów swoich dla wyznaczenia miejsc Kongregacyi Dekalnych, i determinowania osób *suorum Rituum* po jednym z każdego, czyli w osobach Dziekanów, czyli innych do tego *à Loci Ordinariis* wybranych, wraz z Zakonnikami przez J. W. Jmci Xdza Nuncyusza wyznaczyć się mającym, i ci równie iak w Dyecezyach obrządku Łacińskiego Luźtratorami będą, wszystkich dóbr i folwarków w cyrkule tym znajdujących się do Funduszków Duchowieństwa *cujuscunque præminentiae* należących, i te osoby ostrzeżone o miejscu, a to przed wydaniem innotescencyami ziada się *in loca designata*, i wykonawszy przepisaną iak wyżey przysięgę, uczynią to wszystko, co też już wyżey wyrażono jest. A żeby zaś niebyć nikomu ciężkim, każdy sobie co do potrzeby jego należy postara się i obmyśli. A że w Dekanatach *commixti ritus* na pograniczu Woiewództw Kiiowskiego i Bracławskiego zostających, Plebanie dla swej rozległości i innych niewygód czasu i kraju tak iak drugie zwiedzić i zlustrować byłoby podobno zbyt trudno, więc *respectivi* tych okolic JJ. WW. Ichmć XX. Biskupi *utriusque Ritūs* zniosą się tu z sobą w Warszawie ieszcze przed końcem Października, i ułożą iaki się im nayłatwiejszy widzieć będzie sposób, co do dójścia dochodów tych rzeczonych Plebani, i Kongressowi o tym ułożeniu dla wiadomości jego oznaymia, oraz tę informacyą rękami swemi podpisaną onemuż oddadzą. Kościoły zaś i Fundacye Ormiańskie przez wyznaczonych od J. W. Jmci X. Arcy-Biskupa, za przybraniem do tego sobie osób, z tych (które do Luźtracyi *respectivorum Decanatum* gdzie te miejsca leżą będą zażyte) wizytowane i spisane być mają, i prosto na Kongres do Warszawy Akta swe odeszłą.

Co zaś do tych Dyecezyi, które same nie należą do Korony, mają jednak w niej miejsca, i Kościoły, więc i te nawet sposobem *respectivie* iak inne wyżey wyrażone, za znieśieniem się i wdaniem o to *cum Respectivis Loci Ordinariis* przez J.

W. Jmci X. Nuncyusza, luſtrowane być powinny i podobnie do Warszawy Akta ſwoie proſto odeſzłą.

IX. Przy końcu także każdego opifańia mieyſca co do intrat, tak *Beneficiorum*, iako i wſzelkich dobr duchownych, ma ſię wyrazić informacya o pozycyi grunto- wey, onychże odległoſci od Portu, albo od miasta, gdzie ieſt więkſza ſpoſobnoſć ſprzedazy rzeczy i zysku lub konſumpcyi, tudzież inne okolicznoſci, które ła- twieyſzą czynią sprzedaż i pomnażają indyſtryę, a ztąd względem iednych do dru- gich potrzebną znaczney różnicy oznaczają wiadomoſć, oraz namienią, o zbyt wi- docznym i ſzkodliwym (gdzieby ſię znalazło) w goſpodarſtwie opuſzczeniu ſię, po- nieważ przez te defekta i niedbalſtwo, utracą ſię naywiękſzą część dochodu, któ- ryby ztąd łatwo mógł być miany, i która informacya wielce użyteczna być może, choć dla ſamey nawet informacyi wyżſzych Duchowieńſtwa rządców.

X. W ſpiſywaniu intrat choć ſię pokładają arendowne kontrakty od Dziedziców lub Dzierżawców, iednakże mają ſię nowo luſtrować i wyprowadzać z należytą na mieyſcach weryfikacyą.

XI. Každy z J. WW. Jchmć XX. Biſkupów ma podać J. W. Jmć X. Nuncyu- ſzowi ſpecyfikacyą liczby Dekanatów, i mieyſc Konſyſtorzów, żeby tenże mógł wiedzieć, gdzie i zkąd oſoby zakonne do tych mieyſc každy Dyecezyi, według u- łożenia kongreſſu wyznaczyć. Wſzyſtkie podania od každy Beneficiata i Poſ- ſeſſora duchownych dochodów, mają być albo iego ręką podpifańe, albo od tych oſób, które na mieyſcu ich rząd trzymają, iako też wſzyſtkie akta kongregacyi, i tych rewizyi rękoma rzeczonych tyle razy Dekanalnych Luſtratorów, zoſtawi- wſzy exemplarz ieden równie podpifańy *circa akta Decanalia*.

XII. Z tą wſzyſtką robotą ſami Dziekani przyjadą na mieyſca ſwych *reſpectivę* Konſyſtorzów, na które Jchmć XX. Biſkupi naznaczą *cum conſilio ſuorum Capitulum Cathedralium* pięciu, lecz ci wyznaczeni nie konieczn ie mają być Kanonicy *Cathedra- les*, a Jmć X. Nuncyusz trzech z oſób Zakonnych. Gdzie zaś ieſt *commixtio Rituum Latini & Graeci*, *Jſſimi Loci ordinarii utriusque Rituum* wyznaczają trzy pryncypalne *de Cle- ro* oſoby do bliżſzych Konſyſtorzów, iako to w Dyecezyach *Łuckiey*, w miastach Janowie, Łucku, i w Winnicy, w *Hełmskiey*, w Kraſnymſtawie, w *Kamienieckiey*, w Kamieńcu, w *Kijowſkiey*, w Zytomirzu; na które ſię ziechawſzy, przyſięgę we- dług formy iak wyżej Dekanalnym Luſtratorom przypifańey wykonają, a potem przyſtąpią do rewizyi tych wſzyſtkich Dekanalnych czynnoſci, i oraz znowu wy- examinowawſzy, ieżeli by ſwoie reflexye potrzebne przydać mieli na przyſłane fo- bie informacye, nie nieodmieniwszy w nich, oſobno zapiſzą, tudzież, gdyby ſię ia- kie znalazły intraty, których wyprowadzenie i konnotacya mieyſce po Dekana- tach mieć niemogła, naprzykład ſummy na wyderkaſſ dane, Biſkupſtw, Kapituł &c. lub iakowe ſtałe i pewne penſye, iako to *Cathedratici*, lub tym podobnych nie- których dochodów, o czym wſzyſtkim, iak naydokładnieyſzą ſpecyfikacyą w ta- bellach ułożą, i wraz z takowym ſwym aktem rękami wſzyſtkich podpifańym, ia- ko też i przyłączonemi Dekanalnymi Luſtracyami na kongreſs do Warszawy ode- ſzłą, zoſtawiwszy ieden exemplarz równie podpifańy, *circa akta Conſiſtorialia*.

XIII. Dekanalne luſtracye zacząć ſię mają *primis gbris*, a kończyć *ultimis Febru- arii*, Konſyſtorſkie zaś *à primis Martii ad ultimos Maji*, a potym żeby wſzyſtkie te roboty wyżej wymienione konieczn ie do Warszawy *ultimis Maji* odeſłane zoſtały, gdzie potrzeba, aby ſię całe to dzieło w Mieſiácu *Lipcu* konieczn ie dokonało, gdzie wſzyſcy Jchmć do kongreſſu należący, którzyby w Warszawie przytomni nie by- li, tegoż mieſiáca ziechać ſtarać ſię będą.

XIV. Za daną od Jmć X. Nuncyusza na kongreſſie deklaracyą, pozwolona bę- dzie wſzelka moc Luſtratorom Dekanalnym i Konſyſtorſkim, co do Zakonników, ieżeli by w iakim razie nie byli tym rozrządzeniom poſlušni, albo ieſliby ſię poſtrze- gły ukrycia, lub (czego ſię nieſpodziewać) iakowe oſzukiwania, *compellendi etiam Cen- ſuris Eccleſiaſticis, atque adigeni ad iuramentum corporale*, gdzieby tego potrzeba było; taż ſama da ſię moc od J. WW. Jchmć XX. Biſkupów *utriusque rituum* do uczynienia tegoż względem Duchownych *ſuę Jurisdictioni ordinarię* podległych, zachowując wol- noſć dla každy, gdyby ſię kto w tym uciążonym być uznawał, uciekania ſię o to do Kongreſſu generalnego.

XV. A kiedyby po luſtracyach okazało ſię, iż kto przepiſów *ſtudio* nie zacho- wał, ani ſive intraty podać niechciał, lub ſię luſtrować nie dopuſcił, za donieſie- niem o tym do Warszawy, i dowiedzeniem tegoż, wolno będzie Kongreſſowi general- nemu, póki trwać będzie, *pro prudentia* naprzykład *in duplo*, w takowych mieyſcach ſummy dochodów uſtańować, a ieżeli by kto część iaką dochodów tych zataił, i to mu było dowiedziono, takowa część utracona, ma być determinowana, aby do

kassę na rachunek kwoty *Subsidii* importowana była, co się też ściągać ma, i do całych Dyecezyi przy powadze Stolicy Apostolskiej przez J. W. Jmć X. Nuncyusza do tego wdaney, *in casu* albo iakiego przeciw temu, co na kongressie ułożono iest opierania się, lub zupełnego opóźnienia.

XVI. Gdziekolwiek zaftaną i znaydą Fundusze *Missarum*, wytrąciwszy po złt. 2. *stipendium* za każdą, resztującą sumę od prowizyi czyli wyderkaffu, do percepty wprowadzą, co podobnie do Anniwarśarzów ma się ściągać, aby wytrąciwszy zwyczajne podług mieysc za takowe duchowne posługi iakmużny, co z nich nad nie wypadnie, w perceptę także zapisałi.

XVII. Szpitalne fundacye, wyjąwszy takowe, które są erygowane *in titulum Beneficii*, Woytośtwa, Szkołectwa, i wszelkiego gatunku *emphyteufes* według dawney swey kwoty, co do hiberny, i innych tym podobnych publicznych kraioowych dainin lustrować się teraz mają; co zaś do Kanonu od nich należącego *Dominis directis*, Lufratorowie, co do takiego gatunku dobr, nie mają więcej w spisanie dochodów wprowadzać, iak tenże Kanon, z którego *ipsis Dominis directis* zapłacenie kwoty na *subsidium* przypadnie.

XVIII. Gdzieby zaś iaka fundacya miała summy, albo na wyderkaff dane, albo lokowane na dobrach, ma się tylko z nich prowizya rachować, to iest po pułczwarta od sta.

XIX. Dobra lub wszelkie fundacye i summy wszystkich Kawalerów Maltańskich, iako się niemogą excypować od obowiązków dobr Duchownych, tak też ani od terażnieylzey Lufracyi i przyłożenia się *ad subsidium Charitativum*, iako na mieysce hyberny, którą przedtym dawnieyszy z nich płacili, teraz *surrogatum*.

XX. Zeby zaś interessowani Lufratorowie, tak Dekanalni, iako i Konfysystorscy, pod czas podania osobistego swych possellyi dochodów, i ich weryfikacyi nie byli przytomnemi, ale iak do tego przyidzie, odłączyli się od innych, póki tego examinowania nieskończą, tak w Dekanatach, iako i w Konfysystorzach.

XXI. Komplet zaś Lufratorów po Dekanatach dostateczny będzie, kiedy się dwie osoby, iak wyżej do tego prawo mające zgromadzą, po Konfysystorzach zaś byle ich czterech było tylko, dosyć być ma, i to się uważać niepowinno *in locis commixtorum Rituum*, ieżeliby z którego obrządku wyznaczone nie ziechały się osoby, bo w tym razie choć i z iednego tylko przybyłe, podług kompletu wspomnionego rzecz odprawia.

XXII. Ta instrukcyja powinna się mieć *referibiliter* do przepisów w Tabellach wydanych, iako też znowu i wzaiennie rzeczone tabelle do tey się instrukcyi ściągać i referować mają, a to dla lepszego całej informacyi do tey rzeczy służącej rozumienia.

Tak od całego kongressu decydowano, i postanowiono iest. Na co się dla lepszey wiary i wagi kładą niżej wyrażone podpisy, i pieczęci tak J. W. Jmć X. Nuncyusza, iako i J. W. pierwszego *in Ordine* na kongressie w ten czas przytomnego Biskupa. Dan w Warszawie dnia Miesiaca i Roku iak wyżej.

JOZEF Arcy-Biskup Beryteński Nuncyusz i Kommissarz Apostolski.
FELIX Biskup Łucki, iako pierwszy na ten czas *ex Ordine*.
L. LEO SZEPTICKI Biskup Kamieniecki Koadjutor i Administrator Metropolita Ruski.

(L. S.)

(L. S.)

J. W. JMC X. NUNCYUSZA. J. W. J. X. przytomnego na ten czas & primi in Ordine Biskupa.

X. Krzysztof Zórąewski Kanonik Warmiński i Warszawski, Kongressu Sekretarz.

